

Kodėl vaikai apgaudinėja ir meluoja?

Vieno atsakymo į šį klausimą nėra, nes kiekvienas vaikas yra unikalus. Bet ieškant galimų atsakymų tikslinga išskirti 2 priežasčių grupes. Pirma grupė – tai vaiko raidos ypatumai:

- Iki 3 metų vaikas neatskiria išgalvoto pasaulio nuo objektyvios realybės. Jam sunku savo fantazijas atskirti nuo tikrovės, jo galvoje tvyro įvairios mintys, todėl ir apgavystė čia nėra kaip tikra apgavystė.
- Nuo 3 iki 6 metų amžiaus vaikų psichikoje iškyla vidinis konfliktas tarp vaikiško „*noriu*“ ir tėvų žodžių: „*negalima*“ arba „*reikia*“. Todėl vaiko apgavystė yra kaip pasekmė to, kad jis dar nesugeba susikurti aiškios tėviškų reikalavimų struktūros savo galvoje. Ypatingai sunku tiems vaikams, iš kurių reikalaujama daug skirtingų dalykų arba viskas priklauso nuo iškilusios situacijos.
- Nuo 6 iki 9 metų amžiaus vaikas nori būti geras, tai yra nori, kad suaugę (tėvai, mokytojai, draugai ir kt.) jį matytų tik iš gerosios pusės, todėl apgavystė naudinga tuo, kad tokiu būdu pakelia savo savivertę.

Kita priežasčių grupė – tai socialinės – psichologinės priežastys. Didžiausia atsakomybė tenka patiems tėvams, kurie savo pačių veiksmais rodo netinkamą pavyzdį. Pavyzdžiui:

- *Melas, modeliuojant suaugusiojo elgesį.* Pvz. mama prašo 8 m. dukros: „Dukrele, atsiliepk ir pasakyk, kad manęs nėra namuose“.
- *Melas, kaip draudimas sakyti tiesą.* Pvz. mama baro 6 m. sūnų dėl to, kad jis atsisakė suvalgyti svečiuose pyragaitį: „Nerekėjo sakyti, kad pyragaitis buvo neskanus. Galėjai pasakyti, kad skauda pilvą, o dabar teta Lina įsižeidė“.
- *Melas, susijęs su šeimos įvaizdžiu arba tam tikromis šeimos vertybėmis.* 9 m. berniukas pasakoja: „Kai mane tėtis nubaudžia ir atima telefoną savaitei, aš neverkiu. Mūsų šeimoje negalima būti silpnu“.
- *Melas, kaip būdas išvengti bausmės arba savęs apginimas.* 7 m. mergaitė pasakoja: „Jei mama sužinos, kad aš netyčia užgavau mažąjį broliuką, ji mane užmuš“.
- *Melas, kaip būdas gauti dėmesio.* 7 m. berniukas pasakoja: „Kai aš pameluoju, tada mama ilgai su manimi kalbasi“.

Kaip matote iš šių pavyzdžių, bet kuri neatsargi tėvų replika arba neatsargus suaugusiųjų žingsnis gali paskatinti vaiko melo formavimąsi. Netinkamos tėvų replikos ir elgesio kartojimasis tampa vaiko melo pagrindu. Yra

labai plona linija tarp vaiko nepageidaujamo elgesio ir kūrybiškumo vystymosi, tarp apgaulės ir fantazijos. Jei norime, kad vaikas nemeluotų, o sakytų tiesą, bet tuo pačiu nenustotų fantazuoti, tada svarbu:

- ❖ Skirti vaikui pakankamai dėmesio ir laiko jo išgyvenimams.
- ❖ Susilaikyti nuo rėkimo ir fizinių bausmių.
- ❖ Vengti tokių panašių replikų: „O kas sulaužė broliuko mašiną?“. Geriau minkštai ir tvirtai pasakyti: „Aš žinau, kad tu sulaužei broliuko mašiną ir manau, kad....“.
- ❖ Palaikyti vaiko fantazijas ir suteikti jam galimybę kūrybiškai jas atskleisti. Pavyzdžiui, pasiūlyti vaikui vesti „Išgalvotų istorijų“ dienoraštį, piešti „Fantazijų albumą“, kurti pasakas ir jas inscenizuoti ir pan.

Straipsnį parengė psichologė Jolita Stipinienė

2021 m. balandis